

Przeglądy i komentarze

NIEMIECKA PARTIA KOMUNISTYCZNA (DKP)

W roku pięćdziesiątej rocznicy powstania Komunistycznej Partii Niemiec (*Kommunistische Partei Deutschlands — KPD*), w dwanaście lat po pozbawieniu tejże KPD — z oskarżenia rządowego i na mocy Trybunału Konstytucyjnego w Karlsruhe — prawa legalnego istnienia i działania w NRF, część komunistów zachodnioniemieckich doprowadziła dnia 25 IX 1968 r. do ukonstytuowania tam nowej partii komunistycznej pod nazwą Niemiecka Partia Komunistyczna (*Deutsche Kommunistische Partei — DKP*). O fakcie tym opinia światowa powiadomiona została oficjalnie po raz pierwszy na zorganizowanej we Frankfurcie n. Menem konferencji prasowej, która odbyła się nazajutrz, tj. dnia 26 IX 1968 r.¹

Na konferencji tej przedstawione zostały też po raz pierwszy główne idee i zasady działania DKP, dostosowane do istniejącej w NRF sytuacji. Referował je Kurt Bachmann, przewodniczący 31-osobowego Komitetu Federalnego do spraw Ponownego Ukonstytuowania Partii Komunistycznej (*Bundesausschuss zur Neukonstituierung der Kommunistischen Partei — BNdKP*). W tym 31-osobowym gronie znaleźli się m. in. także członkowie Komitetu Inicjatywy na Rzecz Przywrócenia Legalności KPD (*Initiativausschuss für die Wiederzulassung der KPD*), jak np. Kurt Erlebach.² Cały zespół BNdKP sygnował przedstawiony przez K. Bachmanna dokument, opatrzony datą 22 IX 1968 r.³ i noszący cechy wstępnej deklaracji programowej.

1. Główne założenia wstępnej deklaracji programowej DKP

Sygnatariusze wspomnianego uprzednio dokumentu o cechach wstępnej deklaracji programowej wyjaśnili, iż decyzja o ponownym ukonstytuowaniu partii komunistycznej w Niemczech zachodnich podjęta została w przekonaniu, że wymaga tego bardziej niż kiedykolwiek dotąd dobro klasy robotniczej i wszystkich ludzi pracy w NRF. Zwrócono przy tym uwagę na niepokojący rozwój niebezpiecznych tendencji prawicowych we wszystkich dziedzinach życia społecznego i politycznego NRF. Słuszność tych obaw potwierdza wzrost wpływów NPD, co z kolei stanowiło potwierdzenie reakcyjnych w NRF tendencji rozwoju oraz zastrzeżania się w tym kraju przeciwieństw klasowych. W kontekście powyższych stwierdzeń omawiana deklaracja DKP głosi m. in.:

„W dziedzinie gospodarczej przejawiają się te tendencje w dążeniu do kon-

¹ *Neue KP in der BR Bundesrepublik*. „Die Welt” nr 226 z 27 IX 1968, ss. 1-3.

² *Eine neue kommunistische Partei*. „Der Tagesspiegel” nr 7007 z 27 IX 1968, s. 8.

³ *Erklärung zur Neukonstituierung einer Kommunistischen Partei*. Dokument ten podpisali w kolejności alfabetycznej: Kurt Bachmann, Peter Düreck, Walter Ebert, Emma Engelhardt, Kurt Erlebach, Hermann Gautier, Alfred Gecks, Otto Hans, Bernd Hartmann, Hans Heisel, Werner Höner, Heinz G. Hornung, Erich Mayer, Josef Mayer, Heinz Merkel, dr Hans Mertens, Ludwig Müller, Hans Möller, Karl-Heinz Noetzel, Georg Polikeit, Inge Sbosny, Theo Schoofs, Fred Schmid, Willi Schwetmann, Manfred Steiger, Ewald Stiefvater, Andreas Stöckel, Hannes Stütz, Gustav Trambowski, Guido Zingerl.

centracji potęgi ekonomicznej w ręku kilku osób, w dziedzinie politycznej — w podważaniu przez ustawy wyjątkowe i inne kroki demokratycznych zasad państwowych, w dziedzinie polityki zagranicznej — w dążeniu do zniesienia istniejącego *status quo* w Europie, w dziedzinie intelektualnej — we wzmożonym propagowaniu idei antykomunistycznych, nazistowskich i nacjonalistycznych.

Tym samym kraj nasz znajduje się na niebezpiecznej drodze, która już w przeszłości dwukrotnie doprowadziła nasz naród do katastrofy. W tej sytuacji potrzebna jest polityczna siła, która otwarcie i bez upiększeń powie narodowi pełną prawdę i wychodząc z marksistowskich założeń, wypracuje demokratyczną alternatywę [...]

Tylko taka partia, która przyjęła za podstawę swojego działania idee Marksa, Engelsa i Lenina może naszemu narodowi, a w szczególności pracującej i uczącej się młodzieży, wskazać drogę prowadzącą do zmiany istniejących stosunków, drogę do demokratycznego postępu i socjalizmu”⁴.

Powolowana deklaracja podkreśla następnie, że *DKP* jest „partią Niemieckiej Republiki Federalnej”⁵ oraz, że stoi na gruncie konstytucji NRF, której „praw demokratycznych” przestrzega i broni. Sformułowania te wybijane były w prasie zachodnioniemieckiej na plan pierwszy za agencyjnymi doniesieniami *UPI*. Równocześnie jednak dla przeciwwagi, cytowano następujące sformułowania wstępnej deklaracji *DKP*:

„Naszym celem jest socjalistyczne przekształcenie państwa i społeczeństwa. Cel ten może być urzeczywistniony tylko przez klasę robotniczą, przez dużą większość narodu, ponieważ socjalizm zakłada zdobycie władzy politycznej poprzez klasę robotniczą, związaną z wszystkimi innymi warstwami pracującymi narodu”⁶.

W zakresie polityki wewnętrznej i gospodarczej deklaracja wyraża dezaprobatę i potępienie antydemokratycznych ustaw wyjątkowych w NRF, domagając się ich uchylecia. Zapowiada także podjęcie kroków zapobiegających koncentracji prasy i środków masowego przekazu, a prowadzących zarazem do „szerokiej demokratyzacji życia politycznego”. W sprawach dotyczących polityki gospodarczej deklaracja wyraża poparcie dla propozycji zachodnioniemieckich związków zawodowych (*DGB*), by dokonać uspołecznienia najważniejszych obiektów przemysłowych.

W dziedzinie polityki zagranicznej podstawowy postulat deklaracji *DKP* wyraża konieczność prowadzenia konsekwentnej polityki pokojowej. Bardzo dobitnie podkreśla się w omawianym dokumencie, iż *DKP* stoi na gruncie uznania istniejących granic i żąda wyrzeczenia się przez NRF pretensji do wyłącznego reprezentowania całych Niemiec i wszystkich Niemców. Ten dezyderat łączy się ściśle z postulatem następnym, który mówi o nawiązaniu stosunków z NRD, opartych na równych prawach. Następne postulaty dotyczą: natychmiastowego przystąpienia NRF do układu o nierozprzestrzenianiu broni atomowej, redukcji budżetu zbrojeniowego oraz aktywnej współpracy nad utworzeniem europejskiego systemu bezpieczeństwa. Deklaracja głosi w związku z tym konieczność pełnego zagwarantowania pokojowego współistnienia obu państw niemieckich zarówno w interesie narodowym, jak i w interesie europejskiego pokoju. Stąd też wniosek płynący z deklaracji, aby NRF i NRD oparły swe pokojowe współistnienie na porozumieniu wiążącym z punktu widzenia prawa międzynarodowego⁷.

⁴ *Ibidem*; *DKP — Niemiecka Partia Komunistyczna*. „Trybuna Ludu” nr 268 z 29 IX 1968, s. 2.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Neue KP will Grundgesetz achten*. „Frankfurter Rundschau” nr 225 z 27 IX 1968, s. 2; *Eine neue kommunistische Partei*. „Der Tagesspiegel” nr 7007 z 27 IX 1968, s. 8.

⁷ *Ibidem*; *DKP — Niemiecka Partia Komunistyczna*. „Trybuna Ludu” nr 268 z 29 IX 1968, s. 2.

W deklaracji nie pominięto sprawy określenia stosunku nowo ukonstytuowanej *DKP* do zagadnienia internacjonalizmu, którego zasadami partia ta kierowała się także w ocenie wydarzeń w Czechosłowacji, zaszyłych w czasie jej konstytuowania się. W jednoznacznych sformułowaniach powoływany dokument głosi, że w *CSRS* zaistniało poważne niebezpieczeństwo zarówno dla społecznego i państwowego ustroju w kraju, jak i dla interesów państw zjednoczonych w Układzie Warszawskim oraz dla pokoju w Europie i świecie. W konkluzji zatem znalazło się stwierdzenie, że akcja wojskowa państw socjalistycznych służyła wyłącznie likwidacji tego niebezpieczeństwa⁸.

Przytoczone wyżej twierdzenia należały do najbardziej krytykowanych przez siły przeciwne w *NRF* nowo ukonstytuowanej *DKP*. Przytaczano je też niekiedy jako rzekomy dowód identyczności, namiastki lub kontynuowania przez tę partię pod nową nazwą starej działalności programowej *KPD*⁹. Co najmniej zaś powoływano je na dowód bliższego w każdym razie pokrewieństwa *DKP* z *SED* i *NRD* aniżeli z zachodnioeuropejskimi partiami komunistycznymi¹⁰. Na dowód ściślej-szego powiązania i solidarności *DKP* z *SED* przytaczano niekiedy również jej stanowisko wobec kwestii Berlina zachodniego, gdzie nie została powołana do życia żadna komórka *DKP*¹¹.

2. Tworzenie zrębów organizacyjnych *DKP*

Podana w dniu 26 IX 1968 r. do oficjalnej wiadomości inicjatywa i deklaracja *BNDKP* odbiła się natychmiast szerokim echem oraz znalazła szybko akceptację w wielu środowiskach ludzi pracy w *NRF*. Dowodem tego było m. in. tworzenie się miejscowych, dzielnicowych, powiatowych i krajowych komitetów *DKP*. Już w pierwszym tygodniu jej istnienia powstały komitety krajowe (*Landesausschüsse*) *DKP* w Nadrenii-Westfalii, Hamburgu, Bremie, Szlezwiku-Holsztynie oraz w Bawarii¹². Powstały w Monachium komitet, w odróżnieniu od innych przyjął nieco bardziej rozwiniętą nazwę, która brzmiała Bawarski Komitet Krajowy *DKP* (*Landesausschuss Bayern der DKP*). Liczył on w chwili swego założenia około 50 osób, w tym szesnastu funkcjonariuszy związków zawodowych, przewodniczących i członków różnych rad zakładowych¹³.

W pierwszych dniach października 1968 r. powstały komitety krajowe *DKP* w Saarland¹⁴ i w Dolnej Saksonii¹⁵. W tym ostatnim przypadku w skład nowo ukonstytuowanego komitetu krajowego weszło 49 osób, w tym dziewięć kobiet. Najstarszy członek komitetu liczył 72 lata, najmłodszy lat 22. Średnią wieku dla wszystkich członków komitetu krajowego *DKP* w Dolnej Saksonii określano na 40 lat¹⁶.

W następnej kolejności powstał komitet krajowy *DKP* w Hesji¹⁷, przejawiając

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Die neue KP in der Bundesrepublik*. „Die Tat” nr 237 z 9 X 1968.

¹⁰ *Neugründung einer Kommunistischen Partei*. „Neue Zürcher Zeitung” nr 266 z 28 IX 1968, s. 3.

¹¹ F. Lusset, *Le nouveau Parti...* „L'Allemagne d'Aujourd'hui” nr 15/1968, ss. 10-11.

¹² *Die Kommunisten haben es eilig*. „Frankfurter Rundschau” nr 227 z 30 IX 1968, s. 4.

¹³ *DKP auf Landesebene gebildet*. „Die Welt” nr 229 z 1 X 1968, s. 6.

¹⁴ *Zusammenarbeit mit Sozialdemokraten*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 234 z 20 VIII 1968, s. 9.

¹⁵ *Kommunistische Partei in Niedersachsen*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 234 z 20 VIII 1968, s. 9.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Kommunistischer Landesverband Hessen*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 230 z 3 X 1968, s. 5.

od samego początku szczególnie ożywioną działalność organizacyjną w gminach powiatów Offenbach, Hanau, Gross-Gerau i w mieście Kassel, gdzie m. in. znajdują się skupiające wielu robotników Zakłady „Henschla”¹⁸. Równocześnie konstituował się komitet krajowy DKP w Nadrenii-Palatynacie z główną siedzibą w Moguncji i z ośrodkami działania na obszarze Oberwesterwald i w Ludwigs-hafen¹⁹.

Według doniesień tygodnika „Die Tat”, w pierwszej dekadzie października 1968 r., obok komitetów krajowych DKP, powstawały także jej miejscowe i zakładowe komitety w takich miejscowościach, jak Hagen, Düsseldorf, Mettmann, Duisburg, Essen, Oberhausen, Bottrop, Solingen, Dortmund, Eschweiler, Mannheim, Frankfurt n. Menem i w heskiej gminie Morfelden. Komitety zakładowe DKP powstawały wówczas również m. in. przy takich zakładach jak Zakłady Opla w Rüsselheim, AEG w Stuttgartarcie, „Henschla” w Kassel, Teves we Frankfurcie n. Menem i w Odlewni Meiderich. Tenże tygodnik informował o utworzeniu 71 komitetów powiatowych w większych miastach NRF²⁰.

Na swym drugim z kolei posiedzeniu, odbytym dnia 12 X 1968 r. we Frankfurcie n. Menem, Komitet Federalny DKP dokonał m. in. pierwszego podsumowania i oceny wzrostu organizacyjnego partii. Z ustaleń tych wynikało, iż w przeciągu trzech pierwszych tygodni istnienia DKP akces do wstąpienia w jej szeregi zgłosiło około 6 tysięcy obywateli NRF. W tym samym okresie trzech pierwszych tygodni istnienia DKP ukonstytuowało się jej 10 komitetów krajowych, 123 komitety powiatowe, 220 komitetów dzielnicowych i miejscowych oraz 40 zakładowych w wielkich przedsiębiorstwach²¹. Połowa z wstępujących już wówczas do DKP pochodziła z okolic Zagłębia Ruhry (*Ruhr-Revier*)²². Pierwsza ocena wzrostu organizacyjnego nie wyczerpywała jednak bynajmniej programu omawianego posiedzenia Komitetu Federalnego DKP. Głównym wynikiem ówczesnych obrad było podjęcie decyzji o zwołaniu pierwszej konferencji federalnej DKP.

3. Pierwsza konferencja federalna DKP w Offenbach

W miesiąc po ukonstytuowaniu DKP, dnia 27 X 1968 r., odbyła się jej pierwsza konferencja federalna w miejscowości Offenbach k. Frankfurtu n. Menem. W środowiskach sympatyzujących i zbliżonych do DKP nazwano ją „konferencją młodą” w sensie „konferencji ludzi młodych”, ponieważ na uczestniczących w niej 513 przedstawicieli terenowych organizacji partyjnych aż 84 z nich nie przekroczyło jeszcze 30 roku życia, a 60 delegatów należało w dalszym ciągu do organizacji młodzieżowych i studenckich, głównie do komórek organizacyjnych SDS w Kolonii, Monachium, Bonn i w Dortmundzie. Byli wśród nich również członkowie Socjalistycznej Niemieckiej Młodzieży Robotniczej (*Sozialistische Deutsche Arbeiterjugend — SDAJ*). Przeciętna wieku uczestników pierwszej konferencji federalnej DKP w Offenbach wynosiła 40,5 lat²³.

Według nieprzyjawnego wobec DKP odłamu prasy zachodnioniemieckiej, struktura socjalna delegatów na pierwszą konferencję federalną DKP w Offenbach była

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *DKP auf Landesebene gebildet*. „Die Welt” nr 299 z 1 X 1968, s. 6.

²⁰ *Rascher Aufbau der DKP*. „Die Tat” nr 41 z 12 X 1968, s. 2.

²¹ *Bereits 6000 wollen beitreten*. „Die Tat” nr 42 z 14 X 1968, s. 2.

²² *Spiegel-Gespräch mit Mitbegründer der neuen „Deutschen Kommunistischen Partei (DKP)” Kurt Erlebach*. „Der Spiegel” nr 43 z 21 X 1968, ss. 38-49.

²³ *Junge Konferenz*. „Die Tat” nr 44 z 2 XI 1968, s. 2; *Noch fehlen die alten Genossen*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 252 z 29 X 1968, s. 4.

„tradycyjna”. Uzasadniano to m. in. w ten sposób, że wśród wspomnianych już 513 delegatów znajdowały się jedynie 84 kobiety, większość zaś, bo aż 407 osób, stanowili robotnicy i biuraliści (*Angestellten*), których jednak — ku niezadowoleniu powoływanej prasy — nie różnicowano dalej. Ponadto 36 delegatów zaliczono do grupy przedstawicieli „wolnych zawodów”, 15 — *zaszeregowano do grupy zawodowej artystów*, 18 — do uczniów i studentów. Rolnicy reprezentowani byli przez dwie osoby.

Ta sama nieprzyjazna wobec DKP prasa zachodnioniemiecka przyznać musiała równocześnie bez złośliwości, że aż 85% delegatów na pierwszą konferencję DKP w Offenbach należało do organizacji związków zawodowych. Nie bez uzasadnionej w pełni satysfakcji organizatorzy konferencji mogli równocześnie powoływać się na fakt, że aż 282, a więc ponad połowa delegatów piastowała równocześnie różnego rodzaju funkcje i pracowała aktywnie w radach i organizacjach związkowych. Tak np. 68 delegatów było zakładowymi mężami zaufania, 94 wchodziło w skład rad zakładowych i osobowych. W liczbie tej znalazło się również kilku przewodniczących rad zakładowych. Z tej samej liczby 282 delegatów aż 120 było nadal funkcjonariuszami lokalnych krajowych i okręgowych instancji różnych związków zawodowych²⁴.

Wśród pierwszych punktów porządku obrad konferencji DKP w Offenbach znalazł się referat Kurta Bachmanna. Zawierał on m. in. ocenę organizacyjnego rozwoju partii w ciągu pierwszych czterech tygodni jej istnienia. Według tego referatu, akces do DKP zgłosiły wówczas 9 084 osoby. W tym samym okresie komitety DKP powstały też we wszystkich krajach NRF. Ponadto zarejestrowano w przeciągu pierwszego miesiąca powstanie komitetów DKP w 63 dużych przedsiębiorstwach, w 181 miejscowościach i 183 komitety na szczeblu powiatów²⁵.

Zasadniczą część referatu K. Bachmanna stanowiły wstępne sformułowania alternatywnego programu DKP wobec działania partii reprezentowanych w *Bundestagu*. Tak więc np. w zakresie spraw dotyczących polityki zagranicznej, K. Bachmann w imieniu DKP wypowiedział się za uznaniem NRD przez NRF, za uznaniem przez NRF granicy polsko-niemieckiej na Odrze i Nysie Łużyckiej, za przyjęciem obu państw niemieckich do ONZ, za podpisaniem przez NRF układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej oraz za radykalnym zmniejszeniem zachodnioniemieckiego budżetu na cele zbrojeniowe. W tym samym kontekście K. Bachmann wypowiedział się krytycznie o dotychczasowej polityce wschodniej NRF, domagając się od rządu bońskiego zaangażowania i aktywnej współpracy w dziele utworzenia ogólnoeuropejskiego systemu bezpieczeństwa²⁶.

W sprawach dotyczących polityki wewnętrznej K. Bachmann domagał się w szczególności „demokratycznej odnowy we wszystkich dziedzinach życia społecznego w NRF, rozbudowy na wszystkich szczeblach systemu „współdecydowania” (*Mitbestimmung*) załóg w zarządzaniu zakładami i wypłacania uposażeń w wypadkach choroby pracownika²⁷. W imieniu DKP K. Bachmann zapowiedział walkę przeciwko skostniałym i reakcyjnym stosunkom społecznym, opowiadając się za taką ich przemianą, zwłaszcza w dziedzinie gospodarczej, by nie tyle jednostki, ile całe społeczeństwo ciągnęło z nich zyski. W wystąpieniu K. Bachmanna sformułowany też został postulat kontroli społecznej i uspołecznienia kluczowego przemysłu w NRF²⁸.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *DKP hat schon 9084 Mitglieder*. „Frankfurter Rundschau” nr 251 z 28 X 1968, s. 1.

²⁶ *Ibidem*; DKP — *Partia socjalistycznej alternatywy*. „Trybuna Ludu” nr 248 z 29 X 1968, s. 1.

²⁷ *Ibidem*; DKP *fordert „gemeinsame Aktionen”*. „Die Welt” nr 252 z 28 X 1968.

²⁸ „Wir werden konstruktive Lösungen erarbeiten”. „Die Tat” nr 44 z 2 XI 1968, s. 2.

Do najważniejszych wyników konferencji w Offenbach zaliczyć należy niewątpliwie fakt udzielenia przez delegatów poparcia dla koncepcji wzięcia przez DKP udziału w wyborach do *Bundestagu* jesienią 1969 r. nie w pojedynkę, lecz w ramach sojuszu wyborczego z szeregiem innych ugrupowań sił demokratycznych, postępowych i socjalistycznych w NRF. Delegaci na konferencję zobowiązali ponadto Komitet Federalny DKP do opracowania i opublikowania w ich imieniu apelu do klasy robotniczej NRF. Komitet Federalny DKP zobowiązany został także do wystosowania w możliwie krótkim czasie odpowiedniego listu do członków i funkcjonariuszy SPD w sprawie ewentualnej możliwości współdziałania na określonej platformie wspólnych interesów. Inne z ważkich uchwał omawianej konferencji upoważniały i zobowiązywały Komitet Federalny DKP do zwołania zjazdu oraz do opracowania programu i statutu partii²⁹.

4. Sytuacja DKP w życiu politycznym i społecznym NRF

W NRF od dłuższego już czasu, zwłaszcza zaś w minionych dwóch latach, mnożyły się głosy w różnych środowiskach społecznych i politycznych, by znieść, postanowiony w 1956 r. wyrokiem Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w Karlsruhe, zakaz działalności KPD. Motywy podnoszenia tej kwestii były oczywiście u różnych osób i ugrupowań różne. Wydaje się, iż zdecydowanie przeważały względy powodujące się nie tyle troską o swobody obywatelskie dla komunistów zachodnioniemieckich, ile zmianą taktyki i dbałością o reputację NRF. Delegalizacja KPD nie przysporzyła bowiem państwu bońskiemu ani laurów, ani też popularności w opinii międzynarodowej. Wprowadzony zakaz działalności KPD w NRF wywoływał w tej opinii niezbyt przyjemne reminiscencje i analogie przypominające sytuację komunistów niemieckich w okresie hitlerowskiej Rzeszy. Wydany zakaz działalności partii komunistycznej w sposób negatywny wyróżniał pod tym względem NRF nawet wśród państw sojuszniczej wspólnoty NATO. Delegalizacja partii komunistycznej postawiła NRF w tym przypadku na równi z reżimami panującymi w Hiszpanii, Portugalii i Grecji, co nawet na Zachodzie nie stanowi tytułu do sławy³⁰.

Biorąc powyższe pod uwagę, znani prawnicy dawali podobno do zrozumienia działaczom zdelegalizowanej KPD, że na drodze do utworzenia na nowo komunistycznej partii w NRF nie stałyby już rzekomo żadne przeszkody, ponieważ — ich zdaniem — władze bońskie nader dotkliwie doświadczyły obosiecznego ostrza delegalizacji³¹. Część polityków zachodnioniemieckich nie ukrywała zresztą później poczucia pewnej ulgi, iż ukonstytuowanie DKP uwalnia ich od kłopotliwej sytuacji oraz od tłumaczenia się, również w świecie zachodnim, dlaczego w NRF może istnieć NPD, a nie ma tam natomiast prawa legalnej działalności partia komunistyczna? W tym sensie hipoteza w polityce zagranicznej NRF mogła istotnie ulec pewnemu odciążeniu³².

Zmiany układu sił w świecie, zwłaszcza wzrost politycznego i militarnego znaczenia Związku Radzieckiego oraz wszystkich państw socjalistycznej wspólnoty, sprawiły również w NRF zmianę taktyki działalności antykomunistycznej. Jawnie manifestowany antykomunizm nie wydawał się już być najlepszym sposobem popierania deklaracji na temat odprężenia stosunków międzynarodowych z pań-

²⁹ *Ibidem*; *Neue DKP wirbt für ihre Ziele*. „Süddeutsche Zeitung” nr 259 z 28 X 1968, s. 12.

³⁰ F. Lusset, *Le nouveau Parti...*, op. cit., ss. 5-7.

³¹ *Keine Angst vor Attentaten und Dossiers*. „Süddeutsche Zeitung” nr 238 z 3 X 1968, s. 3.

³² O. Maetzke, *Mit brüderlichen Kampfesgrüssen*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 258 z 5 XI 1968, s. 1.

stwami Europy wschodniej i pokojowej z nimi koegzystencji. Pojawiły się też w NRF głosy pewnych środowisk politycznych, według których jedynie rokowania ze Związkiem Radzieckim mogłyby ułatwić rozwiązanie problemu niemieckiego i zjednoczenie Niemiec. W NRF wygłaszano tu i ówdzie również i takie poglądy, iż rodzimi komuniści zachodnioniemieccy mogliby pośredniczyć w rokowaniach NRF z NRD³³. Niektórzy politycy w NRF woleli poza tym mieć do czynienia z jawnie działającą partią komunistyczną aniżeli z jej nieuchwytnym lub trudno uchwytnym podziemiem. Z wrogich pozycji liczone na osłabienie i łatwiejsze zwalczanie ujawnionej oraz jawnie działającej partii komunistów. Nie brak było spekulacji na temat możliwości posłużenia się partią komunistyczną dla rozgromienia ugrupowań lewicowych ekstremistów. Inni liczyli na możliwość przeciwstawienia komunistów zachodnioniemieckich komunistom innych krajów zachodnich. Jeszcze inni w kalkulacjach swych skłonni byli mniemać, jakoby komuniści w NRF mogliby być przeciwwagą dla komunistów z NRD i pozostawać z nimi we wrogich stosunkach³⁴. Były też w NRF niewątpliwie takie jednostki i takie ugrupowania, które szczerze i bez żadnych taktycznych rachub domagały się dla komunistów przywrócenia pełni swobód obywatelskich. Większość z przytoczonych wyżej motywów wyrażała się jednak, wraz z mniej lub bardziej jawnie manifestowanym przekonaniem w twierdzeniu, iż partia komunistyczna, bądź nowa, bądź stara, nie jest w stanie wstrząsnąć panującym w NRF reżimem³⁵.

Pomijając kwestię motywów, wyniki badań zachodnioniemieckiej opinii publicznej z połowy 1968 r. wykazały, że na 2 013 osób ankietowanych w tej sprawie przez Instytut Wickerta, aż 80% opowiedziało się za przywróceniem komunistom w NRF prawa legalnej działalności. Niewątpliwie pod wpływem nacisków społecznych i w potrzebie uzyskania odpowiedniej legitymacji wobec zagranicy wydawnictwa rządowe, np. „Staatschutz-Informationsdienst” z 27 XI 1967 r., kolportowały wiadomości, według których zarówno kanclerz Kiesinger, jak i wicekanclerz oraz minister spraw zagranicznych Brandt, zarówno federalny minister spraw wewnętrznych, jak i jego resortowi współpracownicy w rządach krajowych NRF dawali również do zrozumienia, iż KPD mogłaby się na nowo ukonstytuować, gdyby tylko zaniechała postulowania i zmierzania do realizacji tych celów programowych, które stały się podstawą jej delegalizacji³⁶. Za pośrednictwem swego rzecznika bońskie ministerstwo spraw wewnętrznych stwierdziło ponadto w lutym 1968 r., że jeśli powstanie nowa partia komunistyczna w NRF, to uzyska ona prawa zawarte w Ustawie Zasadniczej tego kraju. Równocześnie jednak ze strony oficjalnej NRF zachęcano komunistów raczej do tworzenia partii nowej aniżeli do reaktywowania legalnej działalności KPD³⁷, ponieważ wymagałoby to unieważnienia wyroku z 1965 r., do czego nie kwapił się bynajmniej ani rząd, ani też Federalny Trybunał Konstytucyjny w Karlsruhe.

Rozmowy w sprawie zniesienia zakazu działalności KPD, jakie w 1968 r. prowadzili z przedstawicielami rządu NRF komuniści Grete, Thiele i Max Schäfer, zakończyły się fiaskiem³⁸. Władze tego kraju zdobyły się jedynie na uchylene nakazu aresztowania Maxa Reimanna, przywódcy KPD, który też powrócił do NRF w listopadzie 1968 r. Władze te nadal utrzymały natomiast w mocy wyrok o delegalizacji KPD.

Organizatorzy i założyciele DKP, aczkolwiek w znacznej swej liczbie b. człon-

³³ Mittler zwischen Bonn und der SED. „Stuttgarter Zeitung” nr 250 z 28 X 1968.

³⁴ F. Lusset, *Le nouveau Parti...*, op. cit., ss. 7-8.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Patrz przypis 31.

³⁷ F. Lusset, *Le nouveau Parti...*, op. cit., ss. 6-7.

³⁸ Patrz przypis 22.

kowie KPD, nie mieli warunków na odtworzenia legalnie działającej partii macierzystej. Co więcej, organizatorzy ci zmuszeni byli od samego początku do zwracania bacznej uwagi na to, by władzom NRF nie dostarczyć pretekstu dla rozwiązania kolejnej w zachodnich Niemczech partii komunistycznej. Niejednokrotnie powoływali się więc i popularyzowali wręcz artykuł 21 konstytucji NRF o prawie i trybie swobodnego zakładania partii politycznych. Nie ustalali też w głoszeniu zapewnienia, iż działać będą tylko i wyłącznie w ramach tejże konstytucji. Z tego samego względu założyciele i działacze DKP od samego początku podkreślają odrębność nowej partii od jej komunistycznych poprzedniczek i od komunistycznych partii aktualnie w Niemczech działających. Przywódcy DKP, na czele z K. Bachmannem i K. Erlebachem, niejednokrotnie oświadczyli ponadto, iż celem kierowanej przez nich partii jest socjalizm a nie dyktatura proletariatu, o co w Karlsruhe głównie oskarżano KPD. Pod hasłami zaś socjalistycznymi i w imię socjalizmu działać mogli ludzie nawet w Niemczech kaiserowskich³⁹. Rzecznicy DKP charakteryzowali ponadto swą partię jako odcinającą się od dogmatyzmu, gotową do współpracy z innymi partiami i organizacjami demokratycznymi, w tym także z SPD, a nade wszystko jako partię posługującą się wyłącznie legalnymi i parlamentarnymi formami działania, co nie jest przez nich bynajmniej wykładane jako sprzeczność z ideami rewolucyjnymi⁴⁰.

Mimo wszystkich tych niejednokrotnie głoszonych zapewnień, możliwość delegalizacji i oficjalnego rozwiązania jak przysłowiowy miecz Damoklesa zagraża stale DKP od samego jej zarania. Z momentem tym bońskie ministerstwo spraw wewnętrznych przystąpiło bowiem do zbierania materiałów, by wykazać ewentualną identyczność nowej partii lewicowej z KPD lub kontynuację tej ostatniej pod nową nazwą. Samo to już wystarczyłoby do rozwiązania DKP. Takim samym skutkiem zakończyłoby się też zebranie materiałów, które mogłyby dowieść, że działalność DKP jest rzekomo sprzeczna z konstytucją NRF. Kompetentne władze sprawdzały życiorysy, kontrolowały wypowiedzi członków i działaczy, a przede wszystkim czekały na ogłoszenie programu⁴¹.

W prasie zachodnioniemieckiej również nie ukrywano tego, iż nowoukonstytuowana DKP znalazła się natychmiast pod baczną obserwacją federalnego ministerstwa sprawiedliwości⁴², a federalne ministerstwo spraw wewnętrznych zapowiedziało sprawdzenie kwestii jej legalności w świetle konstytucji⁴³.

Zapowiedziom tym najbardziej zdecydowanie i w jednoznacznej intencji wyszły naprzeciw skrajnie prawicowe ugrupowania społeczno-polityczne w NRF. Oslawiony tygodnik „Deutsche Soldaten Zeitung” opisywał DKP jako nową „starą KPD”⁴⁴, zaś ziomkowski „Ost-West-Kurier” swój pogląd sprecyzował lakonicznie w następującej formule: „DKP jest tym, czym była KPD”⁴⁵. Doszło do tego, iż przedstawiciel ministerstwa spraw wewnętrznych wraz z deputowanymi do *Bundestagu* z ramienia CDU/CSU rozważał w pierwszej połowie lutego 1969 r. do publicznej już wiadomości podaną sugestię o delegalizacji DKP. Rzecznicy wspomnianych wyżej partii i organów państwowych NRF nie ukrywali przy tym, iż łatwiej znaleźć uzasadnienie dla zdelegalizowania DKP aniżeli dla tak głośno swego czasu w NRF postulowanej delegalizacji NPD⁴⁶.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ F. Lusset, *Le nouveau Parti...*, op. cit., s. 10.

⁴¹ Patrz przypis 31.

⁴² *Neue KP führte Gespräche im Bundesjustizministerium*. „Süddeutsche Zeitung” nr 239 z 28/29 IX 1968, s. 1.

⁴³ *Neue KP kommt unter die Lupe*. „Frankfurter Rundschau” nr 220 z 28 IX 1968, s. 4.

⁴⁴ *Die alte „neue KPD”*. „Deutsche Soldaten Zeitung” nr 2 z 10 I 1969.

⁴⁵ *Die DKP ist, was die KPD war*. „Ost-West-Kurier” nr 1 z 4 I 1969, s. 5.

⁴⁶ *Verbotsantrag gegen die DKP erwogen*. „Süddeutsche Zeitung” nr 39 z 14 II 1969,

Partie CDU/CSU oraz skrajnie prawicowa NPD należą do najbardziej zdecydowanych i całkowicie jawnych przeciwników DKP⁴⁷. Nie przypadkowo też właśnie Bern Hengst, członek neofaszystowskiej NPD, posiada bez zezwolenia broń kalibru 5,6 mm, z której w nocy z 1-2 X 1968 r. oddał osiem strzałów do okien sekretariatu Zarządu Federalnego DKP⁴⁸.

Jeśli chodzi o stosunek wobec SPD, działacze DKP bardzo wyraźnie rozróżniają prawicową grupę kierownictwa socjaldemokratycznego od socjaldemokratycznych mas członkowskich. Ze swej strony kierownictwo SPD ustosunkowało się zdecydowanie wrogo wobec inicjatyw i poszukiwania kontaktów przez DKP. To właśnie czołowi działacze SPD i socjaldemokratyczny tygodnik „Vorwärts” oskarżali DKP o zamiar podkopania i obalenia „porządku demokratycznego” w NRF, o „działalność agenturalną” ze środków i według wytycznych partii komunistycznych spoza granic NRF, zwłaszcza zaś ze strony SED itp.⁴⁹.

Niezrażeni tym nieprzyjaznym klimatem, działacze DKP, a zwłaszcza K. Bachmann, systematycznie ponawiali apele pod adresem socjaldemokratów zachodnioniemieckich, by wspólnie przystąpić do walki przeciwko faszyzacji życia w NRF, głównie zaś przeciwko neohitleryzmowi spod znaku NPD⁵⁰. Propozycje takie składane były już pod koniec 1968 r. w formie otwartego listu. Podobne oferty, rozszerzone na sprawy ogólnoeuropejskie, zgłaszał K. Bachmann także na przełomie kwietnia i maja 1969 r. Chodziło wtedy o apel do socjaldemokratów, by nakłonić lub zmusić wręcz rząd NRF do wzięcia udziału w naradzie poświęconej zagadnieniom europejskiego bezpieczeństwa i pokojowej współpracy⁵¹.

Kierownictwo SPD systematycznie i zdecydowanie odrzucało te propozycje. W pogardliwy sposób określało ono DKP jako „sektę polityczną”, która „wzoruje się na obcych przykładach”⁵². Wspomniany już wyżej list otwarty DKP odrzucony został w bardzo ostro sformułowanej odpowiedzi⁵³. Tygodnik „Vorwärts” dowodził, iż nie ma żadnych, ale to żadnych cech wspólnych, żadnych punktów stychnych między SPD i DKP⁵⁴. Na poruszony temat wypowiedział się osobiście W. Brandt jako przewodniczący SPD. Przyprowadził on w sensie pejoratywnym i dyskwalifikującym z góry formę pisania listów otwartych przez DKP do analogicznych akcji KPD z lat 1931 - 1932, ucinając równocześnie dalszą dyskusję nie jeden raz później powtarzaniem twierdzeniem, iż nie ma żadnej platformy rozmów i akcji oraz, że socjaldemokraci zachodnioniemieccy „nie mają DKP nic innego do zaoferowania poza twardą i bezkompromisową rozprawą”⁵⁵.

Znacznie pomyślniej rysowały się przed DKP perspektywy nawiązania mniej lub bardziej ścisłej współpracy ze związkami zawodowymi. Od samego początku

s. 5; *Tolerując neonazistów rząd boński myśli o delegalizacji DKP*. „Trybuna Ludu” nr 359 z 22 XII 1968.

⁴⁷ *Etablierung der Deutschen Kommunistischen Partei in Bayern*. „Neue Zürcher Zeitung” nr 42 z 12 II 1969, s. 6.

⁴⁸ *Anschlag auf das Bonner DKP-Büro aufgeklärt*. „Der Tagesspiegel” nr 7044 z 9 XI 1968, s. 6.

⁴⁹ *Ostberlin führte die Regie*. „Vorwärts” nr 40 z 3 X 1968.

⁵⁰ *Gemeinsam gegen den Neonazismus*. „Neues Deutschland” nr 50 z 19 II 1969, s. 6.

⁵¹ *K. Bachmann. Ogólnoeuropejska narada — w interesie ludności NRF*. „Trybuna Ludu” nr 91 z 2 IV 1969; *DKP an Sozialdemokraten...* „Neues Deutschland” nr 91 z 2 IV 1969.

⁵² *SPD: Kommunisten bleiben Sekte*. „Süddeutsche Zeitung” nr 260 z 29 X 1968, s. 2.

⁵³ *Brandt weist Kommunisten zurück*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 298 z 23 XII 1968, s. 4; *SPD odrzuca propozycje Niemieckiej Partii Komunistycznej*. „Trybuna Ludu” nr 368 z 18 XII 1968.

⁵⁴ *Keinerlei Gemeinsamkeiten zwischen SPD und DKP*. „Vorwärts” nr 1 z 2 I 1969, s. 4.

⁵⁵ Patrz przypis 53.

DKP głosiła swój pozytywny wobec nich stosunek⁵⁶. Pomiedzy związkami zawodowymi a DKP — jak oświadczył dnia 30 XI 1968 r. w Düsseldorfie K. Bachmann — nie istnieją żadne obiektywne sprzeczności, przeciwnie — obie organizacje służą realizacji wszechstronnych interesów klasy robotniczej.

Szczególnie ściśle więzi i współpraca łączy DKP z tymi partiami politycznymi i organizacjami społecznymi w NRF, które przed wyborami do *Bundestagu* w 1969 r. utworzyły dnia 7 XII 1968 r. wspólny blok wyborczy pod nazwą Akcja Demokratycznego Postępu (*Aktion Demokratischer Fortschritt — ADF*). W skład zaś *ADF*, oprócz DKP, weszły m. in. następujące partie i organizacje: Niemiecka Unia Pokoju (*Deutsche Friedens-Union — DFU*), Związek Niemców (*Bund der Deutschen — BdD*), Socjalistyczna Niemiecka Młodzież Robotnicza (*Sozialistische Deutschen Arbeiterjugend — SDAJ*), Demokratyczna Akcja Chłopska (*Demokratische Bauernaktion*) Zjednoczenie Niezależnych Socjalistów (*Vereinigung unabhängiger Sozialisten — VuS*). Na poparcie swej działalności DKP liczyć może również ze strony części sił różnych ugrupowań tzw. opozycji pozaparlamentarnej (*Ausserparlamentarische Opposition — APO*) w NRF⁵⁷.

Przed wszystkim jednak działacze DKP od samego początku nie pozostawiali żadnej wątpliwości co do tego, iż za najbliższą pod każdym względem siłę sojuszniczą uważają KPD. Toteż od pierwszych chwil swego istnienia DKP opowiada się konsekwentnie za przywróceniem legalnej egzystencji i prawa legalnego działania dla KPD⁵⁸. Z drugiej strony Max Reimann, pierwszy sekretarz Komitetu Centralnego KPD, z zadowoleniem i z życzeniami pełnego sukcesu powitał ukonstytuowanie DKP⁵⁹.

Nie można tego samego powiedzieć o wzajemnym stosunku DKP i maoistowskiej KPD (M.L.), której mimo całkowitej identyczności pierwszego członu nazwy nie należy mylić z działającą nadal w podziemiu KPD⁶⁰. Utworzenie KPD

⁵⁶ Patrz przypis 22.

⁵⁷ H. Bärwald, *Die DKP — Ursprung, Weg, Ziel*. „Aus Politik und Zeitgeschichte”. Beilage zur Wochenzeitung „Das Parlament” nr B 8/69 z 22 II 1969, ss. 30 - 32.

⁵⁸ G. Polikeit, *Elne legale KP*. „Die Tat” nr 40 z 5 X 1963, s. 5.

⁵⁹ List M. Reimanna do komitetu frankfurckiego. „Życie Warszawy” nr 272 z 3 X 1968, s. 2.

⁶⁰ Chodzi tu o promaoistowską organizację, która od zdelegalizowanej KPD wzięła pierwszą część swej nazwy, dodając jedynie — dla odróżnienia — w nawiasie litery M.L., stanowiące skrót i pierwsze litery od słów: „Marksiści-Leniści”. Tak więc rozwinięta nazwa KPD(M.L.) brzmi: *Kommunistische Partei Deutschlands/Marxisten-Leninisten* (Komunistyczna Partia Niemiec/Marksiści-Leniści). Nieoficjalną próbę utworzenia KPD(M.L.) podjęli jej organizatorzy w Kolonii dnia 26 X 1968 r. Jako oficjalną datę podaje się natomiast dzień 31 XII 1968 r., kiedy to do jednego z hamburskich lokali przybyło 33 delegatów różnych ugrupowań maoistowskich z poszczególnych krajów NRF i z Berlina zachodniego, powołując do życia KPD(M.L.) jako 26 partię typu maoistowskiego na świecie. Szacunkowo liczba członków KPD(M.L.) wynosiła na początku 1969 r. około tysiąca osób. Ideologiczne i propagandowe sformułowania KPD(M.L.) powielane są w sposób nader widoczny według wzorów pekińskich i tirańskich. Na założycielskim spotkaniu w Hamburgu wybrano komitet centralny, składający się z siedmiu członków i dwóch kandydatów. Przeciętny ich wiek wynosił wtedy 29 lat. Mimo podkreślania wyłącznie kolektywnego charakteru kierownictwa, główną rolę kierowniczą w KPD(M.L.) pełni Ernst A ust, czterdziestopięcioletni w chwili założenia tej partii dziennikarz hamburski. Redaguje on i wydaje techniką tzw. małej poligrafii organ partyjny, którego tytuł brzmi „Roter Morgen”. Obok haseł znanych i powtarzanych według maoistowskich wzorów, KPD(M.L.) eksponuje szczególnie swój specyficzny i dalekosiężny cel utworzenia „Ludowej Republiki Niemiec” (*Volksrepublik Deutschland*), na którą miałyby się złożyć obszary NRF, NRD i Berlina zachodniego. Stąd też maoiści zachodni Niemcy domagają się anulowania wszystkich od 1949 r. zawartych przez oba państwa niemieckie porozumień i układów międzypaństwowych, wystąpienia NRF z NATO i NRD z Układu Warszawskiego. Ponadto KPD(M.L.) domaga się wycofania obcych wojsk z terytorium Niemiec (dane powyższe opracowane zostały na podstawie: P. Probst, *Mao-Kommunisten*

(M. L.) spotkało się z ostrą krytyką *DKP*. Bernd Hartmann, rzecznik *DKP*, określił utworzenie *KPD* (M. L.) jako manewr mający na celu rozbięcie jedności ruchu robotniczego w Niemczech zachodnich. Hartmann oświadczył ponadto, iż w utworzeniu *KPD* (M. L.) przejawiała się stara metoda „uprawiania antykomunizmu za pośrednictwem lewicowo-radykalnych frazesów”⁶¹.

5. I Zjazd *DKP*

Pierwszy Zjazd *DKP* odbył się w Essen w dniach 12-13 IV 1969 r. W obradach Zjazdu brało udział 779 uprawnionych do głosowania delegatów, którzy reprezentowali około 22 tysięcy zarejestrowanych już wówczas członków *DKP*. Oprócz uprawnionych do głosowania na Zjazd przybyło jeszcze 215 delegatów w charakterze gości. W sumie więc liczba delegatów na sali obrad I Zjazdu *DKP* sięgała tysiąca. Skład socjalny tych osób przedstawiał się następująco: robotnicy — 534, urzędnicy — 180, gospodynie domowe — 39, rolnicy — 6, studenci i uczniowie — 45, przedstawiciele stanu średniego — 12, przedstawiciele inteligencji technicznej i naukowej — 46, artyści i przedstawiciele wolnych zawodów — 53, renciści 27. Przeciętna wieku delegatów wynosiła 37,6 lat. Członkami związków zawodowych było 867 delegatów. Spośród nich 157 pełniło w dalszym ciągu funkcje zakładowe, a 577 było równocześnie funkcjonariuszami związków zawodowych⁶². Swego rodzaju sensacją wywołał Sepp Baumgartner, który na obrady przybył w mundurze lotnika *Bundeswehry*, ozdobionym czerwoną gwiazdą z sierpem i młotem⁶³.

Oprócz delegatów i gości krajowych na Zjazd *DKP* przybyły również delegacje partii komunistycznych i robotniczych z 20 krajów europejskich. Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą reprezentował jako obserwator Władysław Zastawny, członek KC PZPR, dyrektor Centralnej Szkoły Partyjnej⁶⁴. Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego wydelegowała do Essen dwóch członków swego Komitetu Centralnego, P. N. Fedosejewa i D. N. Mochalina. Jako przedstawiciel Komunistycznej Partii Czechosłowacji przybył Jan Fojtik, który w KPCz pełni funkcje kandydata na członka Komitetu Centralnego. Członków komitetów centralnych wydelegowała także Francuska Partia Komunistyczna oraz Socjalistyczna Partia Jedności Niemiec. Pierwszą z wymienionych reprezentował Pierre Jacquin, drugą — Gerhard Meier⁶⁵. Tej samej rangi obserwatorów wysłały na Zjazd partie komunistyczne i robotnicze z Węgier, Rumunii oraz Bułgarii⁶⁶.

Szereg innych partii komunistycznych i robotniczych nadesłało telegramy oraz pisma z pozdrowieniami. Tak np. list zawierający życzenia owocnych obrad przesłał do prezydium I Zjazdu *DKP* I Sekretarz KC *KPD*, Max Reimann⁶⁷. Osobne pozdrowienia przesłał w imieniu KC *SED* Walter Ulbricht⁶⁸. Telegramy z życze-

gründen eigene Partei in der Bundesrepublik. „Deutschland Archiv” nr 2/1969 z lutego 1969, ss. 208 - 211).

⁶¹ *DKP kritisiert neue „Mao-Partei“*. „Die Welt” nr 267 z 14 XI 1968, s. 6.

⁶² *Jung und Betriebsnah*. „Neues Deutschland” nr 101 z 13 IV 1969, s. 6.

⁶³ *Das Streiflicht*. „Süddeutsche Zeitung” nr 40 z 15 IV 1969, s. 1.

⁶⁴ D. Luliński, *I Zjazd DKP*. „Trybuna Ludu” nr 102 z 14 IV 1969, s. 1.

⁶⁵ *Deutschland hat eine KP*. „Die Tat” (Zurych) z 15 IV 1969.

⁶⁶ *West German Reds Open First Congress in 13 Years*. „International Herald Tribune” nr 26 825 z 14 IV 1969.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Gruss den Delegierten des I. Parteitages der DKP*. „Neues Deutschland” nr 101 z 13 IV 1969, s. 1.

niami przesłali również przedstawiciele współdziałających z *DKP* w ramach *ADF* a także sympatyzujących z nią organizacji oraz ugrupowań społecznych, jak np. pastor Kurt Niemöller i prof. dr Klara Maria Fassbinder⁶⁹.

Głównym punktem obrad pierwszego dnia Zjazdu był referat programowy, który na temat demokratycznej odnowy państwa i społeczeństwa NRF wygłosił K. Bachmann⁷⁰. Temat ten poprzedziły uwagi dotyczące oceny działalności *DKP* za okres pierwszego półrocza jej istnienia. Ocena wpadła bardzo pomyślnie, co uwidoczniło się szczególnie na tle krytycznie przedstawionych stosunków panujących w NRF. Tak np. referent wiele miejsca poświęcił omówieniu systematycznie pogarszającej się sytuacji społecznej ludności pracującej w Niemczech zachodnich, wyzyskiwanej przez wielki kapitał. Tymczasem — jak na konkretnych przykładach wykazywał K. Bachmann — wielkokoalicyjny rząd NRF nie spełnił żadnej ze swych obietnic w zakresie polityki wewnętrznej. Konsekwentnie natomiast utrzymywał nadal zakaz działalności *KPD*. Z równą stanowczością rząd NRF upierał się przy swych roszczeniach do reprezentowania całych Niemiec, kwestionował ostateczny charakter granicznego *status quo* w Europie i odmawiał złożenia podpisu pod międzynarodowym układem o nieprolifracji⁷¹.

Na przykładach z bieżącego stulecia, w którym to imperializm niemiecki już dwukrotnie rozpętał wojny światowe bez precedensu w historii ludzkości, K. Bachmann ukazywał szczególnie niebezpieczny charakter tego rodzaju polityki. W imieniu *DKP* domagał się od rządu NRF pozytywnego ustosunkowania się do inicjatywy państw Układu Warszawskiego, które na swej naradzie w Budapeszcie wystąpiły m. in. z apelem w sprawie zwołania ogólnoeuropejskiej konferencji na temat pokoju, bezpieczeństwa i wzajemnej współpracy. Bachmann ostrzegł też rząd NRF, iż uzależnienie takich rozmów od wzięcia w nich udziału przez pozaeuropejskie USA, względnie traktowanie NRD jako państwa „drugiej kategorii” nie świadczy bynajmniej o szczerości intencji odbycia takiej konferencji pokojowej⁷².

Wiele miejsca w referacie poświęcił Bachmann omówieniu sprawy osiągnięcia zgodnego działania komunistów, związkowców, socjaldemokratów, młodzieży studenckiej i robotniczej, a także warstw mieszczańskich w imię i na rzecz pokoju oraz przeciwdziałania niebezpiecznym tendencjom występującym w polityce wewnętrznej oraz zagranicznej NRF. W tym kontekście mówca scharakteryzował główne zadania *DKP* w sprawie aktywnego uczestniczenia w omówionym już sojuszu *ADF*. W zakończeniu referatu Bachmann nie omieszkał przypomnieć i z naciskiem podkreślić, iż *DKP* uważa się za nierozzerwalną część międzynarodowego ruchu komunistycznego. W imieniu *DKP* opowiedział się następnie za zwołaniem Międzynarodowej Narady Partii Komunistycznych i Robotniczych w Moskwie, potępił politykę przywódców Chin Ludowych, a w ocenie wydarzeń czechosłowackich poparł tych działaczy *KPCz*, którzy zmierzają do umocnienia ustroju socjalistycznego w Czechosłowacji⁷³.

W następnej kolejności referat na temat statutu partii wygłosił K. H. Noelzel. Projekt statutu ogłoszony został już dnia 23 stycznia 1969 r. na konferencji prasowej w Düsseldorfie⁷⁴. Dokument ten był rezultatem licznych dyskusji i wniosków. Składał się ze wstępu oraz z poszczególnych rozdziałów, które dotyczyły

⁶⁹ *Parteitag der DKP in Essen*. „Süddeutsche Zeitung” nr 89 z 14 IV 1969, s. 3.

⁷⁰ *Für demokratische Erneuerung von Staat und Gesellschaft*. Aus dem Referat von Kurt Bachmann. „Neues Deutschland” nr 101 z 13 IV 1969, s. 6.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ *Ibidem*; I Zjazd *DKP*. „Trybuna Ludu” nr 162 z 14 IV 1969, s. 1.

⁷⁴ *DKP legt Grundsatzklärung vor*. „Frankfurter Rundschau” nr 20 z 24 I 1969, s. 5.

takich kwestii, jak członkostwo, prawa i obowiązki członków, struktura organizacyjna partii, jej podstawowych komórek, Zjazdu i zarządu federalnego partii, który ma obowiązek zbierania się co najmniej raz na cztery miesiące⁷⁵.

W okresie poprzedzającym Zjazd *DKP* projekt jej statutu stał się przedmiotem dalszych dyskusji i podstawą do formułowania kolejnych wniosków oraz poprawek. Do dnia 1 kwietnia 1968 r. zgłoszono ponad tysiąc takich wniosków i poprawek⁷⁶. Dużą ich część uwzględniono w ostatecznej i przyjętej przez Zjazd wersji statutu⁷⁷. Nieprzyjazna wobec *DKP* prasa zachodnioniemiecka wychwytywała takie szczegóły zmian i poprawek, jak np. zastąpienie tytułów „sekreтары” zarządów poszczególnych szczebli nazwą „członków zarządu”⁷⁸. Odnotowywano zwiększenie liczby członków prezydium partii z ośmiu do dziewięciu i złagodzenie sformułowania „wystąpienie z partii musi być uzasadnione” na „wystąpienie z partii powinno być uzasadnione”⁷⁹.

Po uchwaleniu statutu większością głosów, Zjazd dokonał w pierwszym dniu obrad wyboru centralnych władz partyjnych. Nazajutrz, tzn. dnia 14 kwietnia 1969 r., ogłoszono wyniki wyborów do 85-osobowego Zarządu. Okazało się, iż przeciętny wiek członków tego zarządu wynosi 41 lat.⁸⁰ Najmłodszy członek Zarządu miał 19 lat⁸¹. W oddzielnym głosowaniu wybrano przewodniczącego Zarządu *DKP*, którym został K. Bachmann. Na jego kandydaturę głosowało 773 spośród 768 uprawnionych delegatów. Jego zastępca, Herbert Mies, otrzymał 757 głosów. Równocześnie ukonstytuowało się dziewięćosobowe prezydium, w skład którego, oprócz obu wymienionych wyżej przywódców *DKP*, weszli: Gerd Deumlich, Kurt Erlebach, Hermann Gautner, Willi Gerns, Manfred Kapluck, Ludwig Müller, Karl-Heinz Noetzel⁸². Rzecznikiem prasowym *DKP* został Georg Polikeit⁸³.

W następnym dniu obrad Zjazdu w dalszym ciągu toczyła się dyskusja nad tezami zawartymi w referacie K. Bachmanna. Najważniejszy z omawianych problemów dotyczył postulowanej i przez dolne ogniwa w części już realizowanej współpracy między *DKP* i *SPD*. W związku z tym Zjazd *DKP* wystosował nawet do Zjazdu *SPD* w Bad Godesberg specjalny list. Po zakończonej dyskusji Zjazd w Essen, przy trzech głosach wstrzymujących się, uchwalił deklarację ideową i program działania *DKP*. W obu dokumentach uwidoczniło się główne dążenie *DKP*, by wespół z socjaldemokratami i innymi siłami postępowymi w Niemczech zachodnich doprowadzić do demokratycznych przeobrażeń i do zasadniczej zmiany kursu politycznego w NRF. Dążeniem tym jest likwidacja neofaszyzmu w NRF, uchylenie ustaw wyjątkowych, rezygnacja z roszczeń rewizjonizmu terytorialnego, wyrzeczenie się roszczeń do wyłącznego reprezentowania Niemiec i do polityki mocarstwowej, uznanie NRD i granic europejskich⁸⁴.

⁷⁵ *Mitgliederrechte in der DKP klein geschrieben*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 23 z 28 I 1969, s. 6; *Für demokratische Erneuerung*. „Neues Deutschland” nr 24 z 24 I 1969, s. 6.

⁷⁶ *Der rote Pfeil der DKP...* „Die Welt” nr 86 z 14 IV 1969, s. 6.

⁷⁷ *Westdeutsche Arbeiterklasse braucht starke DKP*. „Neues Deutschland” nr 101 z 13 IV 1969, s. 6.

⁷⁸ *Abschied vom Sekretär*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 83 z 10 IV 1969, s. 2.

⁷⁹ *Zugeständnisse an die DKP-Genossen*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 83 z 10 IV 1969, s. 6.

⁸⁰ *Parteitag der DKP in Essen*. „Süddeutsche Zeitung” nr 89 z 14 IV 1969, s. 3.

⁸¹ *Die neue Linke formiert sich*. „Stuttgarter Zeitung” nr 85 z 14 IV 1969, s. 3.

⁸² *Der erste Parteitag der DKP in Essen*. „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 86 z 14 IV 1969, s. 4.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ D. Luliński, *Tow. Kurt Bachmann przewodniczącym DKP*. „Trybuna Ludu” nr 103 z 15 IV 1969, s. 2.

Przed zakończeniem Zjazdu K. Bachmann, jako przewodniczący DKP, udzielił wywiadu korespondentowi „Trybuny Ludu”. W wypowiedzi adresowanej do jej czytelników K. Bachmann oświadczył m. in.:

„Chcę skorzystać z tej okazji, by zapewnić członków PZPR, cały naród polski, że energicznie i ze wszelkich sił będziemy występować w NRF na rzecz uznania przez rząd boński granicy na Odrze i Nysie, będziemy ze wszelkich sił dążyć do tego, aby zlikwidować w naszym kraju politykę nienawiści szerzoną przeciwko narodowi polskiemu, który tak straszliwie ucierpiał w latach hitlerowskiej okupacji. Będziemy występować na rzecz ustanowienia prawdziwie przyjacielskich stosunków między narodami obu naszych krajów”⁸⁵.

Janusz Sobczak

ANEKS

Dane biograficzne czołowych działaczy DKP

Kurt Bachmann. Urodził się w 1909 r. w nadreńskiej miejscowości Düren. Wyczyił się zawodu garbarza, praktycznie wykonywał zawód dziennikarza. Do KPD wstąpił w 1932 r. Przed dojściem Hitlera do władzy był sekretarzem komórki partyjnej w rejonie Opernhaus w Kolonii. W 1938 r. wyemigrował do Francji, gdzie w 1942 r. wpadł w ręce Gestapo. Od tego czasu jako numer 126 146 przebywał w kilku hitlerowskich obozach koncentracyjnych. Przed samym końcem wojny znalazł się w Buchenwaldzie, gdzie też doczekał się wyzwolenia. Nie stało się to udziałem jego żony, która zginęła w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu. Po wojnie wznowił natychmiast swą działalność jako członek KPD, wydając w Kolonii dziennik komunistyczny „Volksstimme”. Niezależnie od funkcji partyjnych jest członkiem prezydium VVN. W 1965 r. kandydował do Bundestagu z ramienia DFU. Był głównym inicjatorem ukonstytuowania DKP. Na I Zjeździe DKP w 1969 r. wybrany został jej przewodniczącym⁸⁶.

Kurt Erlebach. Urodził się w 1922 r. Do KPD wstąpił w 1946 r. W latach 1949 - 1953 był z ramienia KPD deputowanym do władz miejskich w Hamburgu. W tym mieście też należał do przywódców organizacji FDJ. Trzykrotnie stawał przed sądami zachodnioniemieckimi za nielegalną działalność komunistyczną⁸⁷.

Karl-Heinz Noetzel. Urodził się w 1928 r. w Essen. Do DKP dotarł poprzez FDJ i KPD. W 1960 r. za nielegalną działalność komunistyczną skazany został na dwa lata i dwa miesiące więzienia. Zwolniony przedterminowo w tym samym jeszcze roku udał się do NRD, skąd powrócił do NRF w sierpniu 1968 r.⁸⁸.

Josef Mayer. Urodził się w 1927 r. Czołowy działacz zachodnioniemieckiej organizacji młodzieżowej FDJ do momentu jej zdelegalizowania. Przed delega-

⁸⁵ *Ibidem.*

⁸⁶ „Süddeutsche Zeitung” nr 238 z 3 X 1968, s. 3; „Stuttgarter Zeitung” nr 228 z 2 X 1968 i „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 237 z 11 X 1968, s. 4; „Die Welt” nr 16 z 20 I 1969, s. 7.

⁸⁷ „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 237 z 11 X 1968, s. 4; „Die Welt” nr 231 z 3 X 1968, s. 3; „Die Welt” nr 16 z 20 I 1969, s. 7.

⁸⁸ „Die Welt” nr 321 z 3 X 1968, s. 3; „Die Welt” nr 16 z 20 I 1969, 7; „Frankfurter Allgemeine Zeitung” nr 237 z 11 X 1968, s. 4.

⁸⁹ *Ibidem.*

lizacją *KPD* pracował w jej kierownictwie na terenie Hesji i w Niemczech południowych. Od 1952 r. zawikłany był w szereg procesów politycznych⁸⁹.

Ludwig Müller. Urodził się w 1921 r. W latach 1950-1954 był członkiem zarządu krajowego *KPD* w Północnej Nadrenii-Westfalii, później członkiem federalnego kierownictwa partyjnego⁹⁰.

Herbert Mies. Urodził się w 1929 r. Był kandydatem Biura Politycznego *KPD*. Na Zjeździe w Essen dnia 13 IV 1969 r. wybrany został zastępcą przewodniczącego Zarządu Federalnego *DKP*⁹¹.

Manfred Kapluck. Urodził się w 1929 r. Redaktor organu *KPD* „Freies Volk” (organem centralnym *DKP* jest tygodnik „Unsere Zeit”, ukazujący się w nakładzie 100 tysięcy egzemplarzy od 18 marca 1969 r.). Kapluck jest korespondentem „L'Humanité”. Działacz *FDJ* zarówno w NRF, jak w NRD, gdzie wraz z rodziną przebywał w latach 1954-1966. Do NRF powrócił w październiku 1966 r.⁹²

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹¹ H. Bärwald, *Die DKP...*, op. cit., s. 35.

⁹² *Ibidem*.